

ΓΡΑΠΤΕΣ ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΜΑΪΟΥ 2013

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Β΄ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Ημερομηνία: 20.05.2013

Διάρκεια: 2.30 ώρεςΟΔΗΓΙΕΣ:

- Όλες οι απαντήσεις να είναι αναλυτικά τεκμηριωμένες και με δικά σας λόγια.
- Να γράφετε μόνο με μπλε ή μαύρο μελάνι.
- Απαγορεύεται η χρήση διορθωτικού υγρού.
- Στην αξιολόγηση του γραπτού θα ληφθεί υπόψη η ορθογραφία, η στίξη, η έκφραση και η γενική εμφάνιση του γραπτού.
- Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από **(5) πέντε σελίδες** και **(4) τέσσερα μέρη**. Να απαντήσετε σε **όλα** τα ερωτήματα, πάνω στις σφραγισμένες κόλλες αναφοράς που θα σας δοθούν και όχι στο εξεταστικό δοκίμιο.

ΜΕΡΟΣ Α΄ : ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

(μονάδες 20)

Η ΜΕΓΑΛΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΜΙΚΡΗΣ ΟΘΟΝΗΣ

Αυτήν την περίοδο τα διάφορα κανάλια της ιδιωτικής τηλεόρασης διαφημίζουν τα νέα τους προγράμματα. Παρατηρούμε ωστόσο, ότι ο ανταγωνισμός, ο οποίος υποτίθεται ότι θα έπρεπε να συμβάλλει στη δημιουργία καλύτερων προϊόντων και στον πλουραλισμό των επιλογών, οδηγεί αντίθετα σε μια διαρκή πτώση των ποιοτήτων και σε μια όλο και μεγαλύτερη ομοιομορφία.

Οι υπεύθυνοι για τα τηλεοπτικά προγράμματα υποστηρίζουν συνήθως ότι η τηλεόραση δεν είναι παρά ένας καθρέπτης της κοινωνίας μας. Πρόκειται βέβαια για ένα βολικό άλλοθι, που τους χρησιμεύει για να δικαιολογούν τις-συχνά απαράδεκτες- επιλογές τους. Οφείλουμε όμως, να αναγνωρίσουμε ότι όλοι εμείς που ασκούμε κριτική στην κακή ποιότητα των τηλεοπτικών προγραμμάτων θα ήμασταν πιο αξιόπιστοι, αν δεν επιβραβεύουμε ως θεατές αυτό που στιγματίζουμε με το δημόσιο λόγο μας. Εκτός από τη δική μας ευθύνη, υπάρχει ωστόσο και η τάση αυτών που αποφασίζουν για τα τηλεοπτικά προγράμματα να θεωρούν το κοινό περισσότερο απαίδευτο και πιο επιρρεπές στον εκχυδαϊσμό από όσο είναι στην πραγματικότητα.

Υπάρχει βέβαια πάντα η δυνατότητα να κλείνουμε την τηλεόραση που μας προσφέρει χαμηλής ποιότητας προγράμματα. Μπορούμε να υιοθετήσουμε μια κριτική ή ειρωνική στάση απέναντι στο τηλεοπτικό μέσο, χωρίς κατ' ανάγκη να το δαιμονοποιούμε. Αν κάποιος δεν έχει τίποτε άλλο εκτός από την τηλεόραση στη ζωή του, έχει και αυτός μερίδιο ευθύνης για την απώλεια της αυτονομίας του.

Το πεδίο στο οποίο οι κριτικές αντιστάσεις είναι εκ των πραγμάτων ελάχιστες ή ανύπαρκτες και επομένως εκδηλώνεται ακόμα πιο αρνητικά η ικανότητα της τηλεόρασης να εισβάλλει παντού, είναι κυρίως εκείνο της παιδικής ηλικίας.

Πριν από μερικά χρόνια, σε ένα δημοτικό σχολείο στο Τορίνο, μια δασκάλα ζήτησε από τους μικρούς μαθητές της να μη δουν τηλεόραση για μια βδομάδα και έπειτα να καταγράψουν και να σχολιάσουν στο ημερολόγιό τους αυτήν την εμπειρία. Τα παιδιά περιέγραψαν αυτές τις επτά ημέρες σαν μια σκληρή και βασανιστική δοκιμασία. Ένιωθαν λυπημένα σα να τους είχε αφαιρεθεί το αγαπημένο τους παιχνίδι. Δεν ήξεραν τι να κάνουν στον ελεύθερο χρόνο τους, σαν να είχαν χάσει τον επιστήθιο φίλο τους, που τους συντρόφευε στις καθημερινές τους δραστηριότητες. Προφανώς είναι ανησυχητικό το γεγονός ότι η τηλεόραση είχε αφαιρέσει από τα παιδιά την αναρχική ελευθερία της φαντασίας και που συνοδεύει την παιδική νεότητα

Η τηλεόραση, επομένως, δεν είναι απλώς ένα ουδέτερο τεχνικό εργαλείο που αναπαριστά τον κόσμο ή «καθρεφτίζει» την κοινωνία, αλλά είναι ένα πανίσχυρο μέσο που επηρεάζει και συχνά διαμορφώνει την κρίση μας για τον κόσμο. Γι' αυτό και το χρέος όσων διαχειρίζονται μια τέτοια δύναμη είναι να αναλογίζονται αυτοκριτικά την ηθική, πνευματική και πολιτική τους ευθύνη και να μην υποτάσσουν την εργασία τους αποκλειστικά σε εμπορικές σκοπιμότητες.

(Θαν. Γιαλκέτση, από τον ημερήσιο Τύπο.)

Ερωτήσεις:

A1. Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο του κειμένου σε 100 - 120 λέξεις περίπου.

(μον. 8)

A2. «Αν κάποιος δεν έχει τίποτε άλλο εκτός από την τηλεόραση στη ζωή του, έχει και αυτός ένα μερίδιο ευθύνης για την απώλεια της αυτονομίας του»: Να αναπτύξετε το νόημα της φράσης σε μια παράγραφο 80-100 λέξεις.

(μον. 6)

A3. α) Να γράψετε τη θεματική πρόταση κι ένα σχόλιο της 5^{ης} παραγράφου: «**Πριν από μερικά χρόνια ... που συνοδεύει την παιδική νεότητα**». Να τεκμηριώσετε την άποψή σας, με αναφορές στην παράγραφο.

(μον. 4)

β) Να γράψετε έναν τίτλο για τη συγκεκριμένη παράγραφο.

(μον. 2)

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΓΛΩΣΣΑ

(μονάδες 10)

B1. Να γράψετε από ένα αντίθετο για κάθε μία από τις πιο κάτω λέξεις, χωρίς να αλλάξετε το γραμματικό τύπο των λέξεων.

(μον. 4)

- α) ανύπαρκτες
- β) ομοιομορφία

B2. Να γράψετε από ένα συνώνυμο για κάθε μία από τις πιο κάτω λέξεις, χωρίς να αλλάξετε το γραμματικό τύπο των λέξεων.

(μον. 4)

- α) στιγματίζουμε
- β) αυτονομίας

B3. Να σχηματίσετε ένα παράγωγο ουσιαστικό και ένα παράγωγο επίθετο από τα πιο κάτω ρήματα:

(μον. 2)

- α) αφαιρέσει
- β) υποτάσσουν

ΜΕΡΟΣ Γ΄: ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ – ΕΚΘΕΣΗ

(μονάδες 40)

Πολλοί είναι οι επικριτές της τηλεόρασης όσον αφορά το ρόλο της στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών. Υπάρχουν όμως και αρκετοί που χωρίς να παραβλέπουν τους κινδύνους, υποστηρίζουν πως το σύγχρονο αυτό μέσο μπορεί ν' αποδειχθεί χρήσιμο όργανο αγωγής των νέων. Εσείς, καλείστε να αποδείξετε με επιχειρήματα και τις δύο αυτές θέσεις, σε άρθρο που θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα, του σχολείου σας. Το άρθρο σας δεν πρέπει να ξεπεράσει τις 350 – 400 λέξεις.

I. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ ΠΡΩΤΟ: Το μοιρολόγι της φώκιας, Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Κάτω από τὸν κρημνόν, ὅπου βρέχουν τὰ κύματα, ὅπου κατέρχεται τὸ μονοπάτι, τὸ ἀρχίζον ἀπὸ τὸν ἀνεμόμυλον τοῦ Μαμογιάννη, ὅπου ἀντικρύζει τὰ Μνημούρια, καὶ δυτικῶς, δίπλα εἰς τὴν χαμηλὴν προεξοχὴν τοῦ γιαλοῦ, τὴν ὁποίαν τὰ μαγκόπαιδα τοῦ χωρίου, ὅπου δὲν παύουν ἀπὸ πρωΐας μέχρι ἐσπέρας, ὅλον τὸ θέρος, νὰ κολυμβοῦν ἐκεῖ τριγύρω, ὀνομάζουν τὸ Κοχύλι -φαίνεται νὰ ἔχη τοιοῦτον σχῆμα- κατέβαινε τὸ βράδυ-βράδυ ἢ γριά-Λούκαινα, μία χαροκαμένη πτωχὴ γριά, κρατοῦσα ὑπὸ τὴν μασχάλην μίαν ἀβασταγὴν, διὰ νὰ πλύνῃ τὰ μάλλινα σινδόνια τῆς εἰς τὸ κῦμα τὸ ἄλμυρόν, εἶτα νὰ ξεγλυκάνῃ εἰς τὴν μικρὰν βρύσιν, τὸ Γλυφονέρι, ὅπου δακρύζει ἀπὸ τὸν βράχον τοῦ σχιστολίθου, καὶ χύνεται ἡρεμα εἰς τὰ κύματα. Κατέβαινε σιγὰ τὸν κατήφορον, τὸ μονοπάτι, καὶ μὲ ψίθυρον φωνὴν ἔμελπεν ἓν πένθιμον βαθὺ μυρολόγι, φέρουσα ἅμα τὴν παλάμην εἰς τὸ μέτωπόν τῆς, διὰ νὰ σκεπάσῃ τὰ ὄμματα ἀπὸ τὸ θάμβος τοῦ ἡλίου, ὅπου ἐβασίλευεν εἰς τὸ βουνὸν ἀντικρὺ, κ' αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἐθώπευον κατέναντί τῆς τὸν μικρὸν περίβολον καὶ τὰ μνήματα τῶν νεκρῶν, πάλλευκα, ἀσβεστωμένα, λάμποντα εἰς τὰς τελευταίας τοῦ ἀκτῖνας.

Ἐνθυμεῖτο τὰ πέντε παιδιὰ τῆς, τὰ ὁποῖα εἶχε θάψῃ εἰς τὸ ἄλῳν ἐκεῖνο τοῦ χάρου, εἰς τὸν κῆπον ἐκεῖνον τῆς φθορᾶς, τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο, πρὸ χρόνων πολλῶν, ὅταν ἦτο νέα ἀκόμη. Δυὸ κοράσια καὶ τρία ἀγόρια, ὅλα εἰς μικρὰν ἡλικίαν τῆς εἶχε θερίσει ὁ χάρος ὁ ἀχόρταστος.

Τελευταῖον ἐπῆρε καὶ τὸν ἄνδρα τῆς, καὶ τῆς εἶχον μείνει μόνον δυὸ υἱοί, ξενιτευμένοι τώρα. Ὁ εἷς εἶχεν ὑπάγει, τῆς εἶπον, εἰς τὴν Αὐστραλίαν, καὶ δὲν εἶχε στείλῃ γράμμα ἀπὸ τριῶν ἐτῶν. Αὐτὴ δὲν ἤξευρε τί εἶχεν ἀπογίνει. Ὁ ἄλλος ὁ μικρότερος ἐταξίδευε μὲ τὰ καράβια ἐντὸς τῆς Μεσογείου, καὶ κάποτε τὴν ἐνθυμεῖτο ἀκόμη. Τῆς εἶχε μείνει καὶ μία κόρη, ὑπανδρευμένη τώρα, μὲ μισὴν δωδεκάδα παιδιὰ.

Πλησίον αὐτῆς, ἡ γριά-Λούκαινα ἐθήτευσεν τώρα, εἰς τὸ γῆρας τῆς, καὶ δι' αὐτὴν ἐπῆγγαινε τὸν κατήφορον, τὸ μονοπάτι, διὰ νὰ πλύνῃ τὰ χράμια καὶ ἄλλα διάφορα σκουτιὰ εἰς τὸ κῦμα τὸ ἄλμυρόν, καὶ νὰ τὰ ξεγλυκάνῃ στὸ Γλυφονέρι.

Ἡ γριά ἔκυψεν εἰς τὴν ἄκρην χθαμαλοῦ, θαλασσοφαγμένου βράχου, καὶ ἤρχισε νὰ πλύνῃ τὰ ροῦχα. Δεξιὰ τῆς κατήρχετο ὁμαλότερος, πλαγιαστός, ὁ κρημνὸς τοῦ γηλόφου, ἐφ' οὗ ἦτο τὸ Κοιμητήριον, καὶ εἰς τὰ κλίτη τοῦ ὁποίου ἐκυλίωντο ἀενάως πρὸς τὴν θάλασσαν τὴν πανδέγμονα τεμάχια σαπρῶν ξύλων ἀπὸ ξεχώματα, ἥτοι ἀνακομιδὰς ἀνθρωπίνων σκελετῶν, λείψανα ἀπόχρυσες γόβες ἢ χρυσοκέντητα ὑποκάμισα νεαρῶν γυναικῶν, συνταφέντα ποτὲ μαζί των, βόστρυχοι ἀπὸ κόμας ξανθὰς, καὶ ἄλλα τοῦ θανάτου λάφυρα. Ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τῆς, ὀλίγον πρὸς τὰ δεξιὰ, ἐντὸς μικρᾶς κρυπτῆς λάκκας, παραπλεύρως τοῦ Κοιμητηρίου, εἶχε καθίσει νεαρὸς βοσκός, ἐπιστρέφων μὲ τὸ μικρὸν κοπάδι του ἀπὸ τοὺς ἀγρούς, καί, χωρὶς ν' ἀναλογισθῇ τὸ πένθιμον τοῦ τόπου, εἶχε βγάλῃ τὸ σουραῦλι ἀπὸ τὸ μαρσίπιόν του, καὶ ἤρχισε νὰ μέλπῃ φαιδρὸν ποιμενικὸν ᾄσμα. Τὸ μυρολόγι τῆς γριάς ἐκόπασεν εἰς τὸν θόρυβον τοῦ αὐλοῦ, καὶ οἱ ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τοὺς ἀγρούς τὴν ὥραν ἐκείνην - εἶχε δύσει ἐν τῷ μεταξύ ὁ ἥλιος - ἤκουον μόνον τὴν φλογέραν, κ' ἐκοίταζον νὰ ἴδωσι ποῦ ἦτο ὁ αὐλητής, ὅστις δὲν ἐφαίνετο, κρυμμένος μεταξύ τῶν θάμνων, μέσα εἰς τὸ βαθὺ κοίλωμα τοῦ κρημοῦ.

Δ1. Στο διήγημα υπάρχουν πολλές αντιθέσεις (σκηνές, εικόνες, αναφορές) που σχετίζονται είτε με τη ζωή είτε με το θάνατο. Να τις επισημάνετε. Ποια σημασία νομίζετε ότι έχει η αντιπαράθεσή τους για το διήγημα; **(μον. 8)**

ΚΕΙΜΕΝΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: «Επί Ασπαλάθων...», Γιώργος Σεφέρης

Ήταν ωραίο το Σούνιο τη μέρα εκείνη του Ευαγγελισμού
 πάλι με την άνοιξη,
 Λιγοστά πράσινα φύλλα γύρω στις σκουριασμένες πέτρες
 το κόκκινο χρώμα κι ασπάλαθοι
 δείχνοντας έτοιμα τα μεγάλα τους βελόνια
 και τους κίτρινους ανθούς.

Απόμακρα οι αρχαίες κολόνες, χορδές μιας άρπας αντηχούν
ακόμη...

Γαλήνη.

- Τι μπορεί να μου θύμιζε τον Αρδιαίο εκείνον;
Μια λέξη στον Πλάτωνα θαρρώ, χαμένη στου μυαλού
τ' αυλάκια
τ' όνομα του κίτρινου θάμνου
δεν άλλαξε από εκείνους τους καιρούς.
Το βράδυ βρήκα την περικοπή:
«τον έδεσαν χειροπόδαρα» μας λέει
«τον έριξαν χάμω και τον έγδαραν
τον έσυραν παράμερα τον καταξέσκισαν
απάνω στους αγκαθερούς ασπάλαθους
και πήγαν και τον πέταξαν στον Τάρταρο, κουρέλι».

Έτσι στον κάτω κόσμο πλέρωνε τα κρίματά του
ο Παμφύλιος Αρδιαίος ο πανάθλιος Τύραννος.

31 Μαρτίου 1971

Δ2. Ποιοι συνειρμοί γίνονται στο μυαλό του ποιητή;

(μον. 4)

Δ3. Ποια διάθεση του ποιητή φανερώνει το ποίημα;

(μον. 4)

ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΡΙΤΟ: Ο πεταλουδοζωγράφος, Άντης Χατζηαδάμος

[...] «Ξέρεις κάνα Ντεζιντέριο Στούμπφ;»

«Διότι ενόσο απουσίαζα στο εξωτερικό μου μπογιάτισε το ζωκκλήσι απ' άκρη σ' άκρη με πολύχρωμες πεταλούδες!»

«Είναι ζωγράφος;»

«Είναι τρελός! Τον είχα για μάγεια. Άφηνε τους μοναχούς νηστικούς. Έτρωε το φαί που μαγείρευε για μας και μεις τρώγαμε ξεροκόμματα! Θέλεις τίποτ' άλλο;»

«Ναι. Γιατί τον φωνάζουν αγγελούδι;»

«Γιατί όταν μπογιάτιζε το ζωκκλήσι φορούσε ένα ζεβγάρι φτερούγες και ζωγράφιζε αιωρούμενος».

«Τις θέλω τις φτερούγες».

«Να μου επιστρέψει τις κουκουβάγιες που μάζεψε από το μοναστήρι πρώτα».

«Εντάξει»

«Άβριο θα στείλω δύο μοναχούς να φέρουν τις φτερούγες και να πάρουν τις κουκουβάγιες».

«Εντάξει Ντέζιο, άβριο ξεκινούμε δουλεία. Εσύ κι εγώ θα ζωγραφίσουμε χιλιάδες – χιλιάδες πεταλούδες», λέω χαμογελώντας.

«Μπαμ!» ακούστηκε η κανονιά. Μια πελώρια τρύπα ανοίκτηκε στον τοίχο έξι μέτρα πιο πάνω από τα κεφάλια μας. Από την κανονιά ξύπνησαν οι κουκουβάγιες που χύθηκαν στον αέρα αλαφιασμένες τσιρίζοντας «Ούου ου ουου ου...»

Δρασκελίσε το παράθυρο ντυμένη στα μάβρα, η γυναίκα του αδελφού του Αρνόλφο, και κοιτώντας με στα μάτια λέει στον Ντεζιντέριο:

«Άβριο, αρχίζουμε να ζωγραφίζουμε τις πεταλούδες».

Δ4. Να εντοπίσετε και να γράψετε δύο παραδείγματα, από το πιο πάνω απόσπασμα, που φανερώνουν ειρωνεία και σαρκασμό και αποτελούν μέρος της τεχνικής του συγγραφέα. Να εξηγήσετε ποιος είναι ο στόχος του συγγραφέα.

(μον. 6)

II. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

Το τέλος της μικρής μας πόλης, Δημήτρης Χατζής

(μονάδες 8)

Απόσπασμα:

[...] Πριν από το χάραμα σηκώθηκε. Πατώντας στα νύχια, πήρε πάλι το δίκανο και κατέβηκε. Εκείνη ούτε σάλεψε πάλι. Αυτός μπήκε στο καραβούλι και τράβηξε για τη Μεγάλη Βαθιά – έτσι το λέγανε τ'ανοιχτό μέρος της λίμνης. Έλαμνε κατά τις καλαμιές, χώνοντας βαθιά τα κουπιά στο νερό – βιαζότανε.

Όταν γύρισε πίσω είχε φέξει πια για τα καλά. Μια κρύα φωτεινή χειμωνιάτικη μέρα. Στην πόρτα στ'αργαστήρι στάθηκε κι έβαλε μια φωνή. Τα παιδιά κατέβηκαν και θάμαζαν το πλούσιο κυνήγι. Ξεκρέμασε απ' την πλάτη του το δίκανο και τους το 'δωσε, τους έδωσε και τρία παπιά.

-Δώστε τα στη μάνα σας, τους είπε μόνο.

Ξανάφυγε με καμιά δεκαριά πουλιά στα χέρια του κι ούτε γύρισε να κοιτάξει κατά το σπίτι. Ήξερε πως πίσω απ' το τζάμι ήταν τα δάκρυά της. Και τράβηξε γραμμή κατά το παζάρι, μέσα απ' τα ταμπάκια, μπροστά απ' τ'αργαστήρια, στητός, χτυπώντας βαριά τα ποδήματά του...

... Έτσι πήγε κάποτε ο πρώτος ταμπάκος, στάθηκε στο παζάρι και πούλησε το κυνήγι του – ύστερα πήγανε κι άλλοι. Πίσω του εκείνη τη μέρα οι σάλπιγγες των νέων καιρών γκρεμίζουν από θεμέλια τα τείχη της ταμπάκινης Ιερικώς μέσα σε πανδαιμόνιο απ' ουρλιαχτά μηχανών. Κόντευε η άνοιξη και πάνω απ' τη λίμνη κοπάδια αγριόχηνες τραβούσανε πια για ψηλότερα. Σαν τρομαγμένα κι αυτά ...

Ο Σιούλας ο Ταμπάκος

Δ5. *Ο συγγραφέας στο βιβλίο του «Το τέλος της μικρής μας πόλης», μας δείχνει μέσω μιας επαρχιακής πόλης, το τέλος των παραδοσιακών επαγγελματιών και των πατροπαράδοτων αξιών εξαιτίας μιας γενικής αλλαγής στον τρόπο ζωής και ιδιαίτερα στις οικονομικές συνθήκες.*

α) Να εξηγήσετε πώς ο Σιούλας ο Ταμπάκος αντικατοπτρίζει την πιο πάνω θέση και με ποιο τρόπο συμβιβάζεται και προσαρμόζεται στα νέα δεδομένα. (μον. 4)

β) Να σχολιάσετε την πιο πάνω θέση με γνώμονα τη σημερινή κυπριακή πραγματικότητα. (μον. 4)

ΟΙ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ

Η ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Μαρία Χατζηχαρίτου

Εύα Νεοκλέους

Γιώργος Ιωσηφίδης

Μαρίνα Παπαδοπούλου

Αντρούλα Καφά – Κουρή

Σεμέλη Φιλίππου

Άρτεμις Στυλιανού

Χρυσή Χουβαρτά